

OPPIMATERIAALIN KEHITTÄMI- NEN TOISEN ASTEEN KOULUTUK- SEEN

Jaana Kautto

Ammatillisen opettajakou-
lutuksen kehittämishanke
Tammikuu 2013
Ammatillinen opettajakor-
keakoulu
Tampereen ammattikorkea-
koulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

KAUTTO, JAANA

Oppimateriaalin kehittäminen toisen asteen koulutukseen

Kehittämishanke, 11 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Tammikuu 2013

Kehittämishankkeen tavoitteena oli kehittää oppimateriaali toisen asteen koulutukseen haavahoidosta. Kohderyhmänä olivat lähihoitajaopiskelijat. Lisäksi tavoitteena oli kuvata opetusmateriaalin tekemisen ja testaamisen prosessi. Hankkeen tarkoituksena oli laatia oppimateriaali haavoista ja niiden hoitamisesta nimenomaan toisen asteen opetukseen soveltuena. Tarkoituksena ei ollut tehdä opetusmateriaalista sellaista, jonka avulla koulutetaan haavahoidon erikoisosaajia, vaan sen tulee soveltua perustason hoitajille. Oppimateriaali kattaa haavan paranemisen, yleisimmät haavat lähihoitajan työssä sekä haavojen hoitamisen alueet.

Lähihoitajien opetussuunnitelmista voi nähdä, ettei toisen asteen koulutuksessa ole aiemmin opetettu haavanhoitoa näissä määrin ja tämän vuoksi käytännön hoitotyössä saattaa nykyäänkin esiintyä puutteita haavanhoidon osaamisessa. Haavojen hoidon opetus rajoittuu useissa lähihoitajia kouluttavissa yksiköissä pääsääntöisesti vain paine- eli makuuhaavojen ehkäisyyn, ja joihinkin mahdollisiin yksittäisiin koulutustunteihin, joita toteuttavat koulutusyksikön ulkopuolelta tulevat luennoitsijat. Lähihoitajien yhteen koulutusohjelmaan, Sairaanhoidon ja huolenpidon osaamisalaopintoihin, haavojen hoitoa sisältyy hieman muita koulutusohjelmia enemmän. Tähänkin koulutusohjelmaan sisältyvä kirurgisen hoitotyön osuus kattaa kuitenkin lähinnä akuutin haavan hoitamiseen liittyviä asioita. Tässä kehittämishankkeessa keskityttiin akuuttien haavojen sijaan enimmäkseen kroonisiin haavoihin liittyviin tekijöihin.

Kehittämishankkeeseen liittyvä oppimateriaali kehiteltiin kevään-kesän 2012 aikana. Materiaali koostuu PowerPoint-ohjelmalla, Wordilla sekä Pdf:lla tehdyistä aineistoista. Opetusmateriaalia testattiin vuoden 2012 aikana kolmelle lähihoitajaryhmälle. Testaamisen jälkeen materiaalia muunneltiin vastaamaan entistä paremmin opiskelijoiden tarpeisiin. Uudistettu, paranneltu versio oppimateriaalista on tarkoitus ottaa käyttöön seuraavan kerran maaliskuussa 2013 lähihoitajaryhmälle, joka valmistuu syksyllä 2013.

Asiasanat: Oppimateriaali, toisen asteen koulutus, haavanhoito

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	LÄHTÖKOHDAT KEHITTÄMISHANKKEELLE	5
2.1	Oppimateriaalin tarve ja kohderyhmä.....	5
2.2	Kehittämishankkeen tarkoitus ja tavoitteet.....	6
3	OPPIMATERIAALIN LAATIMINEN	7
4	OPPIMATERIAALIN TESTAAMINEN	8
5	POHDINTA.....	9
	LÄHTEET.....	10
	LIITTEET	11
	Liite 1. Haavapotilaan hoitosuunnitelma (esimerkki)	11

1 JOHDANTO

Kehittämishankkeen tekijä työskentelee opettajan työtehtävissä lähihoitajakoulutuksessa. Pienen harkinnan jälkeen kehittämishankkeen tekijä päätti jo opetustyötä aloitellessaan ehdottaa esimiehelleen haavahoitokoulutuksen suunnittelua ja kehittämistä lähihoitajien koulutuksen sisältöön Satakunnan koulutuskuntayhtymän Kankaanpään yksikköön. Tähän tuli hyvä tilaisuus vuoden 2012 aikana ja loppusyksyllä 2012 hanke oli kokonaisuudessaan valmis.

Tämä ammatillisen opettajakorkeakoulun kehittämishanke on osa suurempaa tuotosta, tekijän ylemmän korkeakoulututkinnon opinnäytetyötä. Kehittämishanke koostuu haavahoitokoulutuksen oppimateriaalin kehittämisestä ja sen prosessin raportoinnista. Opetusmateriaalin testaaminen, tai voisiko ennemminkin sanoa käyttö, jatkuu yhä koulutuksen muodossa ja parantamisen varaa sekä päivittämistä löytyy varmasti ”loputtomiin”, mikäli sitä haluaa etsiä.

Kehittämishankkeen raporttiosuudesta tehtiin tarkoituksella suppeahko materiaalin kehittelyn suuren työmäärän vuoksi. Oppimateriaalista ei haluttu tehdä julkista, samaisen edellä mainitun syyn vuoksi, ja siksi tekijä haluaa pitää materiaalin tällä hetkellä omassa ja oman oppilaitoksen käytössä. Opetusmateriaalia voi kuitenkin jatkossa käyttää myös muissa Satakunnan koulutuskuntayhtymän yksiköissä, mikäli sen tekijä tulee itse näissä yksiköissä työskentelemään.

2 LÄHTÖKOHDAT KEHITTÄMISHANKKEELLE

2.1 Oppimateriaalin tarve ja kohderyhmä

Kroonisiin haavoihin ja niiden hoitamiseen liittyvät kustannukset ovat nykyään suuret, joten haavoihin liittyvä opetusmateriaalin aihe kehittämishankkeeksi on ajankohtainen aihe yhteiskunnassamme. Haavojen hoito sairaaloissa ja muissa laitoksissa ei ole halpaa, se vie laitospaikkoja muilta potilasryhmiltä ja kuormittaa muutoinkin runsaasti laitoshoidon. Esimerkiksi pelkästään paine- eli makuuhaavojen kustannukset Suomessa olivat viime vuosien aikana noin 200 miljoonaa euroa vuodessa (Juutilainen 2009).

Haavojen hoidon opetus rajoittuu nykyään useissa lähihoitajia kouluttavissa toisen asteen yksiköissä lähinnä painehaavojen ehkäisyyn, jolloin opetusta on vain muutama tunti, sekä lisäksi joihinkin yksittäisiin mahdollisiin koulutustunteihin, joita toteuttavat koulutusyksikön ulkopuoliset luennoitsijat. Niille lähihoitajille, jotka valitsevat perusopintojen jälkeen osaamisalaopinnoikseen Sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelman, haavahoitoa sisältyy jonkin verran enemmän, kuin muiden koulutusohjelman valinneille. Kuitenkin tämä osuus kattaa pääsääntöisesti vain akuutin haavan hoitamiseen liittyviä asioita. (Opetushallitus 2010, 29-54.) Tässä kehittämishankkeessa on keskitytty akuuttien eli äkillisten haavojen sijaan enimmäkseen kroonisiin eli pitkäaikaisiin haavoihin liittyviin tekijöihin.

Kehittämishankkeen tekijä on itse työskennellyt ennen opettajan uraansa haavahoitovastaavana sairaanhoitajana kotihoidossa. Kotihoidossa työskentelee tänä päivänä runsaasti toisen asteen koulutuksen suorittaneita lähihoitajia ja haavahoidot kuuluvat kotihoidossa myös heidän toimenkuvaansa. Yhä sairaampien potilaiden/asiakkaiden hoito tulevaisuudessa kotona tarkoittaa sitä, että kotona tehtävät haavahoidot tulevat entisestään lisääntymään. Esimerkiksi kansansairaudeksemme kasvaneen 2-tyypin diabeteksen myötä haavat ja haavahoidot lisääntyvät myös kotihoitotyössä, sillä diabetes altistaa osaltaan kroonisille haavoille. (Käypä hoito -suositukset 2007).

Satakunnan koulutuskuntayhtymässä Pohjois-Satakunnan alueella on ollut tarvetta haavahoidon koulutukselle, sellaista ei ole aiemmin Kankaanpään yksikössä ollut. Palvelualueen koulutuspäällikkö piti hyvänä ideana tämänkaltaisen koulutuksen suunnittelua.

Oppimateriaalin kohteena ovat siis toisen asteen koulutuksen lähihoitajaopiskelijat ainakin aluksi rajoittuen Satakunnan koulutuskuntayhtymän, Sataedun, Kankaanpään yksikköön.

2.2 Kehittämishankkeen tarkoitus ja tavoitteet

Kehittämishankkeen tavoitteena on kehitellä haavahoitokurssin oppimateriaali toisen asteen koulutukseen, lähihoitajaopiskelijoille, sekä kuvata sen prosessi. Tarkoituksena on laatia opetusmateriaali haavoista ja haavanhoidosta nimenomaan toisen asteen opetukseen soveltuen. Tarkoituksena ei siis ole tehdä opetusmateriaalista sellaista, jonka avulla koulutetaan erikoisosaajia, vaan sen tulee soveltua juuri perustason hoitajille. Opetusmateriaali kattaa haavan paranemisen, yleisimmät haavat lähihoitajan työssä sekä haavojen hoitamisen areenat.

Oppimateriaalin avulla on tarkoitus kouluttaa lähihoitajaopiskelijoita opintojen loppuvaiheessa, vasta sitten, kun perusopinnot on suoritettu. Tämä perustuu siihen, että haavahoito on jokseenkin vaativa työtehtävä ja ennen haavahoitoon ryhtymistä lähihoitajan on hallittava esimerkiksi ihmisen anatomia ja fysiologia sekä mieluusti nähtävä perusopintojen työssäoppimisjaksojen aikana erilaisia haavoja.

3 OPPIMATERIAALIN LAATIMINEN

Konkreettisesti oppi- tai opetusmateriaalilla tarkoitetaan oppimisen auttamisen välinettä. Opetusmateriaalia laadittaessa tulee toimia oppimisen ehdoilla sekä oppiaineen, kurssin, oppijoiden että tilanteen mukaisesti, eikä ole olemassa vain yhtä ainoaa oikeaa tapaa tehdä oppimateriaalia. Hyvän opetusmateriaalin katsotaan olevan aina sekä opiskelijan että opettajanedun mukaista. Materiaalia rakentaessaan joutuu pohtimaan, miten jokin tietty kurssi kannattaa toteuttaa, millaista materiaalia kurssilla tarvitaan ja kenelle materiaali on tarkoitettu, koska opetusmateriaali on yleensä osa laajempaa kokonaisuutta. (Oulun yliopisto n.d.)

Laadukkaan opetusmateriaalin tekeminen on työlästä, ja sen huomaakin vasta kehittäessään materiaalia. Opettaja joutuu usein tekemään materiaalin omalla vapaa-ajallaan kaiken muun työnsä ja tehtäviensä ohella. Oman oppimateriaalin tekeminen on jokseenkin näkymätöntä työtä (invisible work), jonka harvoin edes muistetaan kuuluvan kouluttajan työpanokseen. (Kupias & Koski 2012, 74). Kehittämishankkeen haavanhoitokurssin oppimateriaali koostuu haavan paranemisen, lähihoitajan työn yleisimpien haavojen sekä haavan hoitamisen asiakokonaisuuksista. Nämä keskeisimmät osa-alueet on valittu haavanhoitokoulutuksen toteutussuunnitelman osaamistavoitteiden pohjalta, joka taas pohjautuu Opetushallituksen opetussuunnitelmiin. (Opetushallitus 2011, 21-29; Opetushallitus 2010, 1-279.)

Opetusmateriaali on kehitelty kevään-kesän 2012 aikana. Materiaali koostuu pääosin PowerPoint-ohjelmalla tehdyistä dioista, mutta mukana on myös Wordilla tehtyä materiaalia (Liite 1) sekä Pdf-tiedostoja. Opetusmateriaalin määrää ei ole rajattu kattamaan esimerkiksi kahden opintopisteen koulutusta, vaan siitä haluttiin laatia laajahko opetusmateriaalisarja, jota voi käyttää erilaajuisiin haavahoidon koulutuksiin. Lähteenä opetusmateriaalin kehittämisessä käytettiin pääsääntöisesti uutta ja tutkittua tieteellistä tietoa, muun muassa Suomen Haavanhoitoyhdistys ry:n julkaisuja, Käypä hoito -suosituksia sekä Terveyskirjastoa.

4 OPPIMATERIAALIN TESTAAMINEN

Opetusmateriaalia on testattu sen laatimisen jälkeen eri lähihoitajaopiskelijaryhmillä. Testaaminen on tapahtunut ensimmäisen kerran kesällä 2012 sellaiselle lähihoitajaopiskelijaryhmälle, joka valmistuu kesäkuussa 2013. Lisäksi oppimateriaalia testattiin uudelleen syksyn 2012 aikana jo valmistuneelle sekä kesäkuussa 2013 valmistuvalle lähihoitajaryhmälle. Molempien testaamisten jälkeen materiaalia on muunneltu vastaamaan entistä paremmin opiskelijoiden tarpeisiin. Tämä muuntelu tarkoittaa lähinnä pienten yksityiskohtien hiomista, esimerkiksi tekstin muuttamista PowerPoint-dioissa isommaksi. Uudistettu ja entisestään paranneltu versio oppimateriaalista on tarkoitus testata seuraavan kerran maaliskuussa 2013 seuraavalle lähihoitajaryhmälle, joka valmistuu syksyllä 2013.

Tähän mennessä saatu palaute oppimateriaalista koulutuksen yhteydessä on ollut erinomaista. Palautetta on pyydetty eri ryhmiltä palautelomakkeella. Pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta palautteenantajat ovat tuoneet esille kiitosta oppimateriaalin sisällöstä; sen monipuolisuudesta, kuvamateriaaleista, videoklipeistä, sekä yleisesti materiaalin selkeydestä. Lisäksi palautteenantajat ovat suositelleet saman kurssin pitämistä muillekin valmistuville lähihoitajaryhmille.

5 POHDINTA

Kehittämishanke on ollut melko työläs. Tavoitteena oli laatia kattavahko opetusmateriaali haavahoidosta toisen asteen lähihoitajakoulutukseen sekä kuvata sen prosessia. Itse prosessin kuvaaminen ei ollut suuria työtunteja vaativa ja se on tarkoituksella tehty lyhyehköksi, sillä varsinaisen oppimateriaalin kehittäminen työn ohessa on ollut se aikaa vievin osuus. Lisäksi sen hiominen testaamisen jälkeen on vienyt oman aikansa. Työtunteja on siis tullut paljon. Työmäärää ei myöskään helpottanut se, että kehittämishankkeen tekijä teki samaan aikaan ylemmän korkeakoulututkinnon opinnäytetyötä (tapaustutkimus), joka on tavallaan ”viety huomattavasti pidemmälle” tästä oppimateriaalin tekemisestä.

Raportti on yleiseen jakoon menevä, mutta itse laadittu opetusmateriaali jää vain tekijän ja hänen työyhteisönsä käyttöön. Tämä lienee varmasti ymmärrettävää opetusmateriaalin rakentamiseen tarvittuun suureen työmäärään vuoksi. Liitetiedostona on kuitenkin pieni katsaus materiaalin sisältöön hoitosuunnitelmapohjan muodossa. Kehittämishankkeen esitystilaisuudessa on tarkoitus esitellä koko oppimateriaali ammatillisen opettajakorkeakoulun ryhmälle. Opetusmateriaalia laadittaessa on otettava huomioon myös tekijänoikeudet ja niinpä kaikki lähdeaineisto on merkitty huolellisesti diasarjoihin, kuvalähteitä unohtamatta.

Oppimateriaalia on ollut mielenkiintoista suunnitella, kehittää ja tuottaa ja sen rakentaminen on antanut tietynlaista perspektiiviä opettajan työhön. Opetusmateriaalia tehdessä miettii usein, että henkilö, joka ei ole toiminut opettajan tehtävissä, ei voi todennäköisesti kuvitellaakaan kuinka paljon työtunteja opettajan ammatti vaatii. Pelkkä luokan edessä esilläolo on vain yksi osa opettajan työnkuvaa. Olisiko tämänkaltainen opetusmateriaali sitten tullut laadittua ”kevyemmällä kädellä”, jos kyse ei olisi ollut esimerkiksi kehittämishankkeesta? Ehkäpä, mutta tällaisen oppimateriaalin kehittelyn ja siitä saadun erinomaisen palautteen jälkeen tuskin haluaa jatkossakaan tehdä materiaalia vain ”vasemmalla kädellä”.

Kehittämishankkeesta voi tosiaan puhua isolla K:lla, sillä tämän oppimateriaalin käyttöä on tarkoitus jatkaa tulevaisuudessakin, ainakin Kankaanpäässä, aina seuraaville perusopinnot suorittaneille, Sairaanhoidon ja huolenpitoon suuntaaville lähihoitajaopiskelijaryhmille. Uskon, että oppimateriaalin käyttö koulutuksen muodossa todella vakiintuu osaksi lähihoitajakoulutusta, sille on luotu opintokorttiin jo oma arvioinnin paikkansakin Kankaanpäässä.

LÄHTEET

Juutilainen, V. 2009. Painehaava - 3 tärkeää asiaa. HYKS Kirurgian koulutuspäivä 08.05.2009. Pdf-materiaali.

Kupias, P. & Koski, M. 2012. Hyvä kouluttaja. Helsinki. Sanoma Pro Oy, 74.

Käypä hoito -suositukset. Krooninen alaraajahaava. 17.8.2007. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Ihotautilääkäriyhdistyksen asettama työryhmä. Viitattu 25.9.2012. <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/naytaartikkeli/.../hoi50058>

Opetushallitus. 2010. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja 2010. Ammatillisen tutkinnon perusteet. Määräys 17/011/2010. Oy Fram Ab, Vaasa 2010, 1-279.

Opetushallitus. 2011. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto. Jalkojenhoidon koulutusohjelma/osaamisala. Valinnaiset tutkinnon osat. Määräys 37/011/2011, 21-29.

Oulun yliopisto. n.d. Opetus- ja opiskelijapalvelut. Opetuksen kehittämissyksikkö. Oppimateriaalin kehittäminen. Viitattu 6.9.2012. <http://www oulu.fi/opetkeh/kehtoimi/oppimat/index.html>

LIITTEET

Liite 1. Haavapotilaan hoitosuunnitelma (esimerkki)

HAAVAPOTILAAN HOITOSUUNNITELMA

NIMI _____

HETU _____

Diagnosi: Laskimoperäinen säärihaava

TARPEET (ongelmat)	TAVOITTEET	KEINOT	ARVIOINTI
<p>Laskimoperäinen säärihaava oikeassa nilkassa, sisäsivulla</p> <ul style="list-style-type: none"> - koko: 5 cm x 6 cm - muodoltaan pyöreä - keltainen, sitkeä fibriinikate - haavareunat maseroituneet <p>Säärien turvotus</p> <p>Tupakointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1 aski päivässä - tupakoinut n. 9 vuotta 			